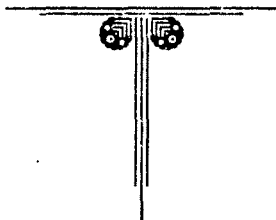

T Á M P O N T O K

A B Ű N Ű G Y I N Y O M O Z Á S H O Z .

**BUDAPESTEN 1924. ÉVBEN A CSENDŐR TISZTEK
RÉSZÉRE TARTOTT TANFOLYAMON KÉSZITETT
JEGYZETEK ALAPJÁN FELSŐBB ENGEDÉLLEL**

**ÖSSZEÁLLITOTTA
BESSER BÉLA M. KIR. CSENDŐR SZÁZADOS**

S Z É K E S F E H É R V Á R , = = 1 9 2 6 .
NYOMATOTT CSITÁRY G. JENŐ KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

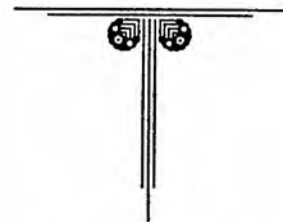
*Reszei Mate. Szindhelyes
Tulajdonosa 1926. V. 6.*

T Á M P O N T O K

A B Ű N Ű G Y I N Y O M O Z Á S H O Z .

**BUDAPESTEN 1924. ÉVBEN A CSENDŐR TISZTEK
RÉSZÉRE TARTOTT TANFOLYAMON KÉSZÍTETT
JEGYZETEK ALAPJÁN FELSŐBB ENGEDÉLLEL**

**ÖSSZEÁLLITOTTA
BESSER BÉLA M. KIR. CSENDŐR SZÁZADOS**

SZÉKESFEHÉRVÁR, — 1926.
NYOMATOTT CSITÁRY G. JENŐ KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

BEVEZETÉS.

A m. kir. csendőrség felügyelőjének előterjesztésére a belügyminiszter úr Ónagyméltósága megengedte, hogy Budapesten 1924. évi április hó 1-ével a budapesti tiszti tanfolyam keretében egy tiszti továbbképző tanfolyamot állítsanak fel, melynek az lesz a hivatása, hogy a háború és az ezt követő forradalmi idők miatt félbenmaradt csendőrségi továbbképzést a mai idők fokozott követelményeinek megfelelő színvonalra emelje.

A továbbképzést szükségessé teszi a bűnöző világban észlelt nagy előhaladás, mely a bűnesetek számának növekedésében s a véghezvitelüknél érvényesülő agyafúrtság, elszántság és csodálatos technikai felkészültségben nyilatkozik meg. Mindezeknek oka a háború és forradalmak után jelentkező általános erkölcsi süllyedésben és a gazdasági elszegényedésben keresendő.

Az eszme nem volt új, mert a nagy nyugati államokban a csendőrség továbbképzését már régóta intézményesen biztosították. Nálunk is meg volt minden időben a törekvés a kérdés végleges megoldásra, de e téren eddig inkább csak kísérleteztek. Az utolsó kísérlet azonban teljes eredményre vezetett, mert az 1924. évi június hó 23-án a tiszti továbbképző tanfolyamon tartott írásbeli és 28-ai szóbeli záróvizsga eredménye meglegedést váltott ki, amiből azt lehet következtetni, hogy a belügyminiszter úr Ónagyméltósága a tanfolyam állandósítását magáévá teszi.

A tanfolyam célja a nyomozás elméleti és gyakorlati szaktudásának a kibővítése volt, s ennek megfelelően tananyaga a szorosan vett csendőrségi szaktárgyakon kívül kiterjeszkedett a nyomozás technikai és taktikai szabályainak elméleti és gyakorlati ismertetésére, az ezzel kapcsolatos segédtudományok, mint a törvénytudomány, a sérüléstan, a kriminológia (bűnözéstan), a bűnügyi vegytan (chémia), a daktiloskopia (személyazonosság eljárási ujjlenyomatok alapján), a tűzrendészet és a bűnügyi fegyver szakértelem részletes ismertetésére.

A csendőrségi szaktárgyakat, a sérüléstant és tűzrendészetet tankönyvekből adták aló, miért is ezen tárgyakat nem érintem; csak azon tananyagot ismertetem, amelyből — tankönyvek hiányában, — jegyzeteket készítettem.

Forrás munkákul felhasználtam :

Dr. Kenyeres Balázs egyetemi tanár : „Törvénytörési orvos-tan” Budapest.

Dr. Schiffler Ernő rendőrfőtanácsos : „Kriminalisztikai jegyzetek” Budapest.

Dr. Gábor Béla ker. kapitány : „Ujjnyom a bűncselekmény helyszínén” Budapest.

Dr. Laki Lajos rendőrfőtanácsos : „Gyakorlati nyomozás” Budapest.

Dr. Bauer Ernő rendőrtanácsos : „Bűnügyi nyomozás technikája” Budapest.

Jáhn József miniszteri tanácsos : „Bűnügyi kémia” Budapest.

Endrődy Géza : „A bűnügyi nyomozás kézi könyve” Losonc.

Soltész Imre ezredes : „Útmutatás a bűnügyi nyomozás kézi könyve” Budapest.

Ezekre, továbbá a törvényekre és rendeletekre a szövegben nem hivatkozom, nehogy ez az értelmet vagy áttekintést megnehezítse.

I. RÉSZ.

A HELYSZIN ADATAIRÓL ÁLTALÁNOSÁGBAN.

(Kriminalisztika.)

A nyomozás.

Az igazságszolgáltatás célja a büntető eljárással valósul meg. A büntető eljárás három részre tagozódik: I. a nyomozás, II. a bűncselekmény tárgyalása (ítélet), III. a büntetés végrehajtása.

A nyomozás megindításának feltétele valamely bűncselekmény gyanújának a fennforgása s annak a lehetősége, hogy a bűncselekmény elkövetéséről bizonyítékokat is tudunk szerezni. A nyomozás a büntető eljárás legfontosabb része, mert ennek eredményétől függ a további eljárás sikere. A büntetettek tettük felfedezésétől félnek inkább, mint az itélettől.

A nyomozás tárgya azoknak az adatoknak a kipuhatólása és megállapítása, melyek a vád emeléséhez szükségesek. *Adatok* mindazon jelenségek, körülmények, és bizonyítékok, melyek a cselekmény tényálladékanak, tettesének és netalán részesének megállapítására alkalmasak.

Jelenség mindaz, amit érzékszerveinkkel felfogunk, azaz a mit látunk, hallunk, tapintunk, szagolunk és izlelünk. A bűnügyben érzékelt jelenség a bűnjelenség, gyanújel vagy gyanúok.

A *körülmények* a cselekményeknek, történéseknek állapot, mód, ok és cél szempontjából való meghatározásai. Vannak terhelő és mentő, enyhítő és súlyosbító, továbbá minősítő körülmények. Fontos körülmény pl. az erőszakos nemi közönsélnél a sértett öntudatlan állapota; családi állás elleni büntettnél a „rendszerint járt hely;” gyermek kitélnél a „félre eső” vagy „rendszerint járatlan hely;” megfertőzésnél a „14. éven alóli leány tisztessége;” magánlak sértésnél a „cselszövény” (hamis kulcs használata); lopásnál a „bemászás, feltörés”; uzoránál a „károsult szorultsága” gyermekrablásnál „a koldulásra való kényszerítés;” zsarolásnál, csalásnál „a jogtalan vagyoni haszonszerzés”; gyújtogatásnál, a midőn a felgyújtott tárgyban „senki sem tartózkodik” illetőleg „egy vagy több ember tartózkodik” stb. Több bűncselekménynél a törvény csak általánosan jelöli meg a körülményeket pl. hamis tanuzásnál: „aki a tényállás valamely lényeges körülményére nézve valótlaniságot terjeszt;” gyermek

elhagyásnál: „aki a gyermeket olyan körülmények között hagyja el, hogy annak megmentése „a véletlentől függ” stb.

A körülmények minden bűncselekménynél fontosak, mert ezek kipuhatólása teszi a nyomozást teljessé. A körülmények összehatásukban értékelendők. Bentham szerint két körülmény esetleg „egyenkint” a tollnál nem nyom többet, ha azonban a kettő összevág, gyakran „malomkő súlyával” nehezedik a gyanusítottra.

A körülményeket a sértett, a tanu vagy a gyanusított vallomásaiból kapjuk, vagy azokra a helyszínen észleltekből következtetünk.

Bizonyíték minden olyan adat, amely valamely állítás helyességének bizonyítására szolgál. A bizonyítékokat vagy közvetlenül nyerjük, ha a bűncselekmény előttünk folyik le, vagy közvetve kapjuk a tanuk, a terhelt, vagy a sértett vallomásából és a szakértők nyilatkozatából. Vannak bizonyítékok, amelyek önmagukban is bizonyítanak, pl. egy okirat.

Régebben a nyomozás abban merült ki, hogy sok tanuvallomást s végül a terhelt beismerő vallomását szerezték be. E cél érdekében nem riadtak vissza semmiféle kényszereszközöktől sem s évszázadokon át működtek a legrettenetesebb kínzó eszközök, melyek az emberek ezreit vitték ártatlanul a halálba. A tanuvallomásokat nem lehet nélkülözni, azonban mindig igyekezzünk kézzel fogható bizonyítékokat beszerezni. Ezek sokkal biztonságosabbak, mint a gyakori megbízhatatlan tanuvallomások. A tanu lehet részrehajló; néha pedig a látottak, hallottak előadása alkalmával tévedhet. Gyakran bosszúból, vagy anyagi érdekből tudatosan is mondhat valótlan s ennél fogva fontos ügyeknél csupán tanuvallomásokra támaszkodni nem lehet. A nyomozás célja nem az, hogy a gyanusítottat beismerő vallomásra bírjuk. Nem nevezhetjük nyomozónak azt, aki a gyanusítottat meg nem engedett kényszer eszközökkel igyekszik vallomásra bírni.

A tárgyi bizonyítékok közül a bűncselekmény elkövetésekor használt eszközt s a bűncselekményből származó tárgyat bűnjelnek nevezzük.

A tényálladék.

A nyomozás során kipuhatolt adatok (jelenségek, körülmények, bizonyítékok) valamely bűncselekmény ismérveinek a megállapítására szolgálnak. Az adatok együttvéve képezik a bűncselekmény tényálladékát, amelynek különböző alkotó részei vannak. Ezek az alkotó részek a tényálladáki elemek, melyek lehetnek olyanok, amelyek minden bűncselekménynél fennforognak, ilyenek a büntettes, a megtámadott egyén személye és vagyona s az elkövetési cselekmény, pl. ölés, magzatelhajtás stb. s lehetnek olyanok, amelyek csak bizonyos bűncselekményeknél forognak fenn, pl. fondorlat, fegyver, erőszak. Vannak tényállá-

déki elemek amelyekre csak bizonyos körülményekből következtethetünk pl. a bűnös szándékra, a tettes gondatlanságára, a cselekmény indító okára és céljára. Egyes adatok önmagukban képezik valamely bűncselekmény tényálladáki elemeit, pl. az a cselekmény, amely valamely személyen vagy tárgyon változást, behatást, általában deformálást idéz elő, pl. lövés, szúrás; bűncselekményből származó dolog; hamis pénz; bűncselekmény elkövetésére szolgáló eszköz: álkulcs, bomba s a bűncselekmény folytán keletkezett változás; a bűncselekmény eredménye: gyujtogatásnál a leégett ház. A tényálladáki elemek egyenlően értékelendők.

A cselekmény lehet egy, két vagy több mozzanatu is, pl. gyilkosságnál az ölés, csalásnál a tévedésbe ejtés és károsítás, vizáradás okozásánál a töltés átmetszése, más vagyona viz bocsájtása s kár okozás. Egyes bűncselekményeknél a cselekményt többféle eszközzel (pl. erőszakos nemi közömbülésnél az erőszak vagy fenyegetés), többféle módon (pl. magánlaksértésnél a tettes bemegy vagy bentmarad), lehet elkövetni, s többféle dolog származhat a cselekmény elkövetéséből (pl. pénzhamisításnál fém- vagy papírpénz).

Bűncselekmény tettel vagy mulasztással követhető el. Mindkét esetben fennforoghat a szándékosság és gondatlanság. A cselekvés olykor az emberi akarattól független, pl. tüsszentve a cseléd kiejti az edényt a kezéből, vagy más egyén tevékenysége folytán tesz valaki akaratlanul mozdulatot, pl. egyik ember meglöki a másikat, mire ez egy harmadik embernek esik. Bűncselekményt csak az a cselekmény képez, amely akarat folytán jött létre. Az elkövetési cselekmény minden bűncselekménynél más és más, pl. a gyilkosságnál az ölés, magzatelhajtásnál a magzat elhajtási aktus, lopásnál az elvétel, orgazdaságnál az elrejtés stb.

Az eszköz.

A bűncselekmény elkövetésénél a tettes rendszerint valami eszközt használ. Eszköz lehet a büntettes testi ereje, izomrendszere, szervei (fog, kéz, stb.), technikai készítmények (fegyver, kés, dorong, kulcs, mérég), a különböző állatok, a természet és a gépek ereje. Minden bűncselekmény nyomozásánál fontos a cselekmény elkövetésére szolgáló eszköz felkutatása s biztosítása egyrészt azért, mert az adja meg sok esetben a bűncselekmény ismérvét, pl. mérgezésnél a mérég vagy más ártalmas szer, lopásnál az álkulcs, a fegyver stb.; másrészt abból következtethetünk arra, hogy a tettes szándékosan követte-e el a bűncselekményt (pl. élesre fent konyhakés, különösen ha a tettes közvetlenül a cselekmény elkövetése előtt élesítette ki, ölési szándékra mutat). Az eszköz bizonyíthatja a cselekmény s a beállott eredmény közötti okozati összefüggést, pl. ha robbantó

anyagot találunk, mely gyújtásra alkalmasnak látszik, beigazolodtnak vehetjük ez és a ház leégése közötti okozati összefüggést. Az eszköz felkutatása a cselekmény minősítése szempontjából is fontos, pl. betörésnél hamis kulcs használata esetén a tettes súlyosabb büntetés alá esik.

Az eszköz a bűncselekmény elkövetésére alkalmas vagy alkalmatlan. Az alkalmatlan eszköz lehet mindenképpen vagy csak bizonyos körülmények között alkalmatlan.

A bűncselekmény elkövetési tárgya.

A legtöbb bűncselekmény néhány kivétellel (becsületsértés, rágalmazás, istenkáromlás stb.) vagy az emberi test, vagy valamely tárgy ellen irányul, pl. ölésnél az élő ember, lopásnál a pénz, gyújtogatásnál a ház stb. Ez a tárgy, illetőleg emberi test az egyes bűncselekményeknél külön van megemlítve. Ennek a tárgynak a felkutatása, megtekintése s az azon található változások megfigyelése a nyomozás során a legfőbb teendő. A különböző bűncselekmények a tárgyakon különböző változást, hatást idéznek elő s a változások nyomai sokszor jellegzetesen mutatkoznak. A tárgyat, amely ellen valamely bűncselekmény irányul, vagy amelyet valamely bűncselekmény sért, a bűncselekmény elkövetési tárgyának nevezzük. Elkövetési tárgy erőszakos nemi közöszlésnél a nőszemély, gyermek kitételnél a gyermek, megfertőzésnél a 14. éven aluli tisztességes leány, stb. A gyújtogatás bűncselekményénél több tárgy ellen irányulhat a cselekmény, pl. a ház, kunyhó, raktár, templom stb. ellen.

A bűncselekmény hatása.

Minden bűncselekmény akár az emberi test vagy más tárgy ellen irányul, azon bizonyos külsőleg látható változást idéz elő. A cselekmény végrehajtásával előállott változást a bűncselekmény eredményének nevezzük; pl. az emberölésnél az eredmény a halál, a lopásnál valamely dolog elvétele, a gyújtogatásnál a ház leégése stb. Az eredmény a cselekménnyel egyidejűleg vagy később állhat be. Közvetlen támadással elkövetett emberölésnél a halál azonnal is, de későbbben is beállhat. Az eredmény beállhat a cselekmény színhelyén vagy esetleg attól távol eső helyen. Ha a cselekmény eredménye a helyszínén azonnal beáll, akkor ott a helyszínén különösen sok értékes adatot szerezhet be a nyomozó.

A bizonyítás.

A nyomozás célja, hogy a bűncselekmény megállapítására s a tettes kilétére vonatkozó adatokat összegyűjtse. A gyanu alapján a bűncselekmény fennforgására s a tettes bűnösségére

vonatközólag adatokat, bizonyítékokat kell beszerezni, szóval a bizonyítási eljárást kell lefolytatni. A bizonyítás a bűnösség megállapítására irányuló cselekmények összessége.

A bizonyítás tárgya minden adat, amely az elkövetési tárgyra (emberi test, vagyon;) az elkövetés eszközére, a bekövetkezett eredményre, a cselekmény lefolyására s a tettes kilétére vonatkozik. Bizonyítás tárgya továbbá a beszámíthatóságot kizáró, a büntethetőséget megszüntető ok, minden enyhítő, súlyosbító s minősítő körülmény. Bizonyítás tárgya lehet olyan, amelyből a bűncselekmény fennforgására közvetlenül utalhatunk, pl. szemtanú vallomása lehet olyan, mely közvetve utal valamely bűncselekményre; ilyenek a gyanujelek. A bizonyítás irányulhat oly körülmények beigazolására is, amelyek nincsenek közvetlen kapcsolatban a bűncselekménnyel, illetőleg a büntetéssel pl. ha valamely tanu hitelt érdemlő voltát vagy valamely okirat valódiságát kell bebizonyítani.

A bizonyítás eszközei gyanánt szolgálnak: tanuk, terhelt kihallgatása, szakértő véleménye, helyszini szemle, okiratok, gyanujelek (bűnjelek s nyomok). A bizonyítás érdekében nyomozó cselekményeket kell foganatosítanunk, ilyenek: a bűncselekmény nyomainak s a bűnjeleknek a felkutatása és biztosítása, terhelt, tanuk kihallgatása, terhelt elfogása, helyszini szemle, lefoglalás, személymotozás és házkutatás. Ezek közül tárgy vagyis kézzelfogható bizonyítékok beszerzését célozza a nyomok s bűnjelek biztosítása, helyszini szemle, a lefoglalás, személymotozás és házkutatás. Minden bűncselekménynél, melynek eredménye az emberi testben vagy tárgyon fizikai eszközzel elkövetett változást idézett elő, a nyomozásnak főleg a tárgyi bizonyítékok beszerzésére kell irányulnia.

Az adatok gyűjtése.

Minden bűncselekménynél annyi adat gyűjtendő össze, hogy annak fennforgása, a terhelt kiléte és bűnössége megállapítható legyen. Ily adatok létezése, feltalálása után kell előbb puhatólózni. Ha nincs remény arra, hogy a gyanúba vett egyéntől a bűncselekményre vonatkozólag adatokat lehetne beszerezni, úgy a nyomozás megindítása céltalan; pl. mérgezések gyanúja esetén bizonyos idő (évek) eltelte után az áldozat hullájának vizsgálata teljesen céltalan lehet, magzat elhajtásnál, ha a gyanú több év után merült fel s tárgyi bizonyítékok beszerzésére lehetőség nincs. A megkezdett nyomozás beszüntetendő, ha a további eljárástól bizonyítékok hiánya vagy azok megszerzésének rendkívüli nehézsége miatt eredmény nem várható. Ha a tárgyalás során az ítélő bíró rendelkezésére nem áll kellő adat, a bűnvádi eljárás felmentő ítélettel fog végzőni.

A bizonyítékok beszerzésének a lehetőségétől függ a nyo-

mozás megindítása, azok számától annak folytatása, s végül azok teljességétől a büntettes elítélése, tehát az egész büntető eljárás sikere. Az egész nyomozás arra irányul, hogy megfelelő számú és súlyú bizonyítékokat szerezzen a vádló (kir. ügyész) és az ítélő bíró számára. Minden kornak ez volt a célja, csak különböző eszközökkel valósították azt meg. A tettesek kipuhatólásával az ó-korban nem igen törődtek, még a középkori germán népjog is azt kívánta, hogy a sértett maga kényszerítse a terheltet a bíró előtt való megjelenésre. A bizonyítás eszközei a tisztító eskü, istenítélet (tüzes vas, forró víz, párbaj), s kínvallatás (tortura) voltak. Az embertelen kényszer eszközöknek az volt a kizárólagos céljuk, hogy a gyanuba vett egyént beismerésre kényszerítsék s ezzel a kikényszerített beismeréssel az egész bizonyítási eljárást befejezzék és a tettest elítéljék. A tárgyi vagyis kézzelfogható bizonyítékok beszerzésére nem igen gondoltak, a bűncselekmények folytán keletkező nyomokat pedig egyáltalán nem értékelték. A haladás a bizonyítási eszközök felhasználása terén az volt, hogy inkább a tanuk, mint a gyanúsított vallomásra támaszkodtak, de a hibája az volt ennek a rendszernek, hogy két tanú vallomásra akár igazat mondtak, akár nem, meghozták az ítéletet.

A mai rendszerek nem ismernek ilyen formai feltételeket; nem a tanuk számától, hanem azok hitelt érdemlőségétől teszik a vallomás elfogadását függővé. A beismerés sem a legfőbb eszköze a bizonyításnak, különösen nagy ügyekben nem, amikor sokszor a gyanúsítottól függetlenül, teljesen nélküle szerzik be a bizonyítékokat.

A mai bizonyítási rendszerek a kézzelfogható, úgynevezett tárgyi bizonyítékokat értékelik a legjobban. A bűncselekmény elkövetésére szolgáló eszközök a bűncselekmények elkövetési tárgyai, azokon előállott változások, az okozatok. Tárgyi bizonyítékoknak nevezik még a bűncselekmény elkövetési helyén, az eredmény beállításának színhelyén, az áldozaton, s a tettesen található fizikai változásokat s nyomokat is.

Amint az emberek vallomásaira támaszkodó bizonyítékokat védi a törvény, (hamis tanúvallomás, hamis tanúzásra való rábírás vétsége) úgy a tárgyi bizonyítékok védelmére is több bűncselekményt állapított meg. Így bűncselekményt képez hamis bűnfeleletnek vagy bizonyítékoknak koholása vagy előállítása, az ártatlansági bizonyíték közlésének elmulasztása, valamely bűncselekményből származó haszon biztosítása, bűnjelek elrejtése vagy megsemmisítése, esküvel meg nem erősített hamis tanúvallomás, terhelt bizonyítékok elsikkasztása, ilyenek figyelmen kívül hagyása, bűnjel-pénz elsikkasztása, a lopásból stb. származó dolgok megszerzése, s a lezárolt dolgok (bizonyítékok megőrzésére szolgáló helyiség vagy tartály felnyitása stb.

A bizonyítékok fontosságát tudják a büntettek is, s azért a

bűncselekmény elkövetésére való előkészületükkel együtt a bizonyítékok megsemmisítésére, külsejük megváltoztatására (álarc, álszakkál, paróka, szemüveg) s a nyomok eltüntetésére is készülnek. Azonban a bűncselekmény végrehajtásánál nem történik minden úgy, ahogy a büntettek az előre megtervezik, hanem pl. gyilkosság elkövetésénél a büntettes teljesen kijön a sodrából s a helyszínén hagy tárgyakat, előidéz s hátra hagy sok oly nyomot, amely az ő kilétének a megállapítására vezetik a nyomozót. A helyszínen hagyott tárgyak, az ott keletkezett változások s előidézett nyomok felkutatása a nyomozás egyik legfőbb feladata.

A bűncselekmény elkövetési helye.

Elkövetési hely az, ahol valamely bűncselekmény végbe megy, tekintet nélkül arra, hogy az eredmény hol állott be. A nyomozásnál azonban nemcsak az elkövetési hely, hanem az eredmény beállításának a helye is fontos. Minden bűncselekmény az idő és tér fogalmához kapcsolódik, minden bűncselekménynek valamely helyen, s valamely időben kellett meg történnie, azonban nem minden bűncselekménynél szükséges nyomozás tárgyává tenni az elkövetési helyet. Sok bűncselekménynél viszont a törvény maga határozza meg azt a helyet, ahol egy bizonyos bűncselekmény elkövethető, s ilyenkor a nyomozásnak elengedhetetlen kelléke, illetve feltétele a kérdéses hely fennforgásának a pontos megállapítása. Pl. a magánosok elleni erőszak bűncselekményeinél (nyílt helyen, illetőleg gyárak, műhelyek, stb. előtt), a válás elleni bűncselekményeknél (mise, körmenet, temetés, templom, kálvária stb.), magánlaksértésnél (lakás, üzlethelyiség stb.), szemérem elleni vétségénél (nyilvános helyen), családi állás elleni büntettnél (rendszerint járt hely), gyermek kitételnél és gyermek elhagyásnál (félre eső vagy rendszerint járatlan hely), kút mérgezésnél (kút, vízvezeték vagy víztartó), erdei lopásnál (erdő), a minősített lopásoknál (valamely elismert vallás szertartásaira rendelt helyiség, temető, épület, bekerített hely, a csata, tűzvész, vízáradás, vagy más közveszély színhelye), gyújtogatásnál (ház, kunyhó, malom, templom, könyvtár, közlekvéltár), közveszélyű rongálásnál (hajó, távirta, vaspálya) s a vízáradás okozásának bűncselekményeinél (töltés, gát vagy zsilip) nevezi meg külön a törvény a bűncselekmény elkövetési helyét, illetőleg azt a helyet pl. házat, hidat, zsilipet, amely ellen a bűncselekmény irányul.

A szokásos gonosztevők által elkövetett bűncselekmények legnagyobb részét is az elkövetés helye után nevezik el. Így vannak lakás-, villa-, üzlet-, áruház-, műhely-, raktár-, pince-, padlás- és kirakatnyitók, falbontók, házi felszerelések tolvajai (klosettók ólomcsövei), vasuti kocsik feltörői, pályaudvari podgyász tolvajok, vasuti zsebmetzők, szállodai, uccai, piaci, vásári s bolti tolvajok és vásári csalók.

A nyomozás szempontjából azonban nem csak az a hely fontos, ahol a bűncselekmény történt és ahol a bűncselekmény folytán keletkezett eredmény beállott, hanem fontos az a hely is, ahol valamely bűncselekmény elkövetésére előkészületet tesznek, ahol a bűncselekmény elkövetése céljából összegyűlnek, ahol az elkövetés eszközeit tartják, ahonnan azokat beszerzik, amely helyre a bűncselekmény elkövetése irányul (pl. gyújtogatásnál a ház, konyhá stb.), ahol a bűncselekményt felfedezik (folyam partja vizihullánál) ahová a bizonyítékokat elrejtik, ahol a tettes vagy részes tartózkodik, ahol azok hozzátartozói, szeretői, barátai, munkaadói tartózkodnak, ahová a tettes a tett után sok esetben elszokott menni (pl. figyel a bűncselekmény helyszínének a közelében, vagy elmegy a halottas házba vagy a temetőbe, ahol az áldozat fekszik, vagy elmegy a kórházba, ahol a megvert egyént ápolják. Fontos az a hely, amelyre a gyanúsított alibiének igazolására hivatkozik, ahol figyelés (smiz rendőri műszó) eszközrendő, az a hely, amely állandó rendőri felügyelet alatt áll (korcsmák, bordélyházak, tolvajtanyák stb.) általában az a hely, ahol a bűncselekményre, a tettesre vagy a részesre vonatkozó bármely adat beszerezhető (így minden hely, ahol házkutatás foganatosítható).

A nyomozó cselekmények sorrendjének szempontjából azonban az elkövetés helye s az eredmény beálltának a helye tartandó elsősorban szem előtt. A nyomozó rendőrhatalóságok illetékessége az elkövetés helyétől függ.

A bizonyító tárgyak felosztása a helyszin szempontjából.

A bűncselekmény elkövetésénél, illetőleg az eredmény beálltánál a színhelyén található bizonyítékokat a) bizonyító tárgyakra, s b) bizonyító nyomokra osztjuk fel.

Bizonyító tárgyak lehetnek azok a tárgyak, melyek ellen a bűncselekmény irányul. Pl. az áldozat teste, a hamisított okirat, megrongált tárgy stb., bizonyító tárgyak lehetnek a bűncselekmény elkövetésére használt eszközök pl. kés, pisztoly, feszítővas, álkulcs. Lehetnek a helyszinen olyan tárgyak, amelyek a bűncselekmény által alkalmazott erőszak folytán jöttek létre, pl. megfúrt kassza, kitörött ablak, levert lakat. Lehetnek a helyszinen a tettestől származó szándékosan vagy véletlenül hátrahagyott tárgyak, ruha darabok, azok részei, cigaretta végek, vasutijegyek stb.

A nyomok lehetnek vér-, láb-, újj-, köröm- és harapásból származó nyomok, járművek nyomai stb.

Kriminalisztika fogalma.

A kriminalisztika azon szabályok összessége, amelyek a nyomozást érintik. Universális (egyetemes) tudomány, amely a

kommunizmus és liberálizmussal folyton halad és tökéletesbbedik. Pl. a helyszinelés Budapesten olyan, mint Berlinben, Londonban. Eltérő a büntető törvénykönyvtől és bünvádi perrendtartástól, amely ezen jogelvek és jogszabályok összessége, amelyek minden bűncselekményre egyaránt érvényesek (Területi hatályáról, a büntetési rendszerről, a kísérletről, a részességről, a bűnhalmazatról stb. szóló szabályok). Ezzel az universalis érvényű tudománnyal Gross gráci lakos foglalkozott legelőször és a kriminalisztika szabályait ő kezdte felállítani.

Tekintve, hogy a kriminalisztikát, mint tudományt már jellemeztem; fontosnak tartom a „kriminalista” szót is előre megmagyarázni, mert az a későbbi leírásokban minduntalan elő fog fordulni.

A kriminalista a bűnperben szereplő azon személy, aki a bűncselekmény elkövetésének kiderítésével foglalkozik. Tehát minden olyan egyén, aki a hatóság részéről a bűn üldözésében részt vesz, kivéve az ítélkező bírót (rendőr, detektív, nyomozó csendőr stb.). A kriminalistának mindenhez kell értenie, pl. a helyszinelésnél a fényképezéshez, vegytanhoz, a szövet anyagokhoz, fegyverekhez stb.

A kriminalisztika feladata.

Feladata a büntettes kilétének és a büntetendő cselekmény elkövetési módjának kipuhatolása és megállapítása. Igaz ugyan, hogy ez a meghatározás nem teljesen fedi a bünvádi perrendtartásban a nyomozásra vonatkozó meghatározást, de a kriminalisztika szempontjából teljesen helytálló.

A nyomozás szempontjából osszuk fel a bűncselekmény tényálladáki elemeit subjectiv és objectiv részre. A subjectiv oldalához tartoznak: 1. a személyazonosító eljárások, 2. a bűnperben szereplő személyek. Az objectiv oldalához tartoznak: 1. helyszini szemle és vizsgálat, 2. házkutatás, 3. személymotoszás, 4. lefoglalás, 5. a tettes üldözése.

Végül az objectiv és subjectiv rész összefoglalása alapján történik a bűncselekmény rekonstruációja. A rekonstrukció megoldási módja: technikai eljárási módok és taktikai szabályok.

Elmondottak alapján a kriminalisztika részei: 1. a kriminalisztika fogalma; 2. tárgya; 3. célja; továbbá 4. technikai eljárás és 5. taktikai szabályok.

Technikai eljárások célja.

A technikai eljárások célja a nyomozásnak valamely eredményét maradandóvá, szemlélhetővé tenni (pl. jegyzőkönyv felvétele, a helyszin lefényképezése). Ezen cél elérését szolgálják a technikai eszközök: a helyszin lefényképezése, rajz, jegyzőkönyv.

Technikai eszközök:

1. Készülékek: (fényképező gép, mikroszkop stb.)
2. Ábrázolat: (helyszini rajz, vázlat stb.)
3. Nyomtatvány: (személyleirási, ujjlenyomat űrlap stb.)

Taktikai szabályok.

Taktikai szabályok: gyanúsított, sértett és a tanuknak kihallgatási módja, mert ezek szavahihetőségében nem lehet mindig bizni, tagadnak, túloznak. Ezért az igazság kiderítéséhez fogások kellenek. A tettes vagy tanu szellemi képességétől, emlékező tehetőségétől stb.-től függ a vallomás.

Ilyen taktikai szabályok vannak még a helyszini szemlénél, házkutatásnál, személymotoszásnál, stb. (nem lehet pl. terv. nélkül egy házban össze-vissza szaladgálva kutatni).

Személyazonosító eljárások technikai módoszatai.

A személyazonosító eljárások célja: két vagy több különböző időben szereplő egyén, személyazonosságának megállapítása, hogy volt-e már büntetve, rovttmultú-e vagy büntetlen előéletű. Pl. valakit 10 év után újra letartóztatnak bűncselekményért. A személyazonosító eljárások többfélék.

Ilyenek: 1. személyleírás, 2. fényképezés, 3. Antropometria (emberméréstan) (1881. Bertillon-féle, melynél 11 testméretet tartottak nyilván. Ehhez azután még a pontos személyleírás vették Portrait parlais). Később a balszem irisének tüzetes leírása és a jobb kéz 4 ujjának lenyomata és végül az enface és profil kép). 4. Ujjnyomat (Daktyloskopia, kizárólagos személyazonossági rendszer), 5. Poroskopia. (Hasonló az ujjnyomat rendszerhez, de nem az ujj párnákban levő papilláris vonalakkól, hanem a bőrfelület porusaiból következtet, mert az orvosok véleménye szerint az emberi test porusai egyéni sajátossággal vannak elhelyezve — s így a bőr lenyomata különböző, 6. Skelet fotografia (röntgen útján), 7. Retinoskopia (szemfenékvizsgálattal), 8. Távozósítás Helion-Jörnsen-féle, ez azonban szakvélemény szerint csak a jövő személyazonosító eljárása.

Bűnperben szereplő személyek, egyének.

Ezek vagy magában a bűncselekményekben, vagy a bűncselekmény üldözésénél szerepelnek és a következők:

- a) Sértett: feljelentő, káros, indítványra jogosult;
- b) Tanu: lehet mindenki, aki a büntettes kiletére és a bűncselekmény elkövetési módjára felvilágosítást tud adni.
- c) Gyanúsított: felbujtó, tettestárs, bűnségéd, tettrészes szóval, aki az elkövetésben részt vesz.
- d) Kriminálisza: mindenki, aki hatósági funkciójánál fogva

az üldözésben részt vesz, kivéve az ítélkező bírót. (Pl. detektiv, rendőr, csendőr, vizsgálóbíró, ügyész stb.)

e) Szakértő: ki hivatásánál, foglalkozásánál vagy különös ismereténél fogva a bíróságnak valamely kérdésre felvilágosítást adhat. Ilyen a vegyész, orvos, mérnök, tűzoltó, fegyverszakértő stb.

Fénykép.

A fénykép volt az első személyazonossági eszköz és úgy fejlődött, hogy szemben (en face) és oldalról (en profil) fényképezték le a személyt. Előbbi felismerésre, utóbbi személyazonosításra szolgált. Ez a Bertillon találmánya, de óriási hibái vannak t. i., hogy nagyobb korkülönbségek mellett a felismerés és azonosítás nagyon nehéz.

Személyleírásról általában.

A személyleírás volt a leghasználhatóbb személyazonosítási rendszer. Ma is használják személyi okmányokban a fényképpel együtt. Az első rendszeres, tudományos alapon szerkesztett személyleírás és annak szabályait is Bertillon Alfons párisi rendőrtiszt állította össze és „Bertillon-féle portrait parlais”-nak nevezzük.

Alapja az, hogy a természet nem ismétli meg önmagát, amint nincsen két teljesen egyforma falevél, úgy nincsen két teljesen egyforma ember. A személyleírás vagy magunk vesszük fel egy előttünk álló személyről, vagy másnak bemondása alapján egy távollévő személyről, vagy pedig a személyleírás készen kapjuk. A személyleírás csak akkor helyes, ha benne élethűen le van írva az azonosítandó ember. Élethű leírás alatt azt értjük, ha az teljesen megfelel a valóságnak. Pontos pedig akkor, ha minden részre kiterjed és minden jelzöt feltüntet, amely az egész felismerésére és azonosítására alkalmas. Nem lehet jó a személyleírás, ha pl. azt írjuk, hogy „orra rendes, szeme fekete, szája rendes stb.” Az igazságügyi miniszter személyleirási űrlap mintát állapított meg, amelyen rajzokban fel vannak az egyes testrészeken előfordulható és a normától (rendestől) eltérő formák. Azonosításra alkalmas, ha pl. a testmagasságot centiméterekben fejezzük ki, de felismerésre elég, sőt jobb, ha azt írjuk, hogy „alacsony termetű” és nem „155 cm.”

Feljelentő.

Feljelentő az a sértett, károsult, vagy indítványra jogosult magánfél, aki a büntetendő cselekményt akár köz-, akár saját érdekből a hatóság tudomására hozza. A feljelentő indítja meg a bűnper és ez a nyomozás kiinduló pontja. A feljelentő iránt

bizonyos bizalmatlankodással kell viseltetni, mert lelki motivumok gyakran tulzásra vezethetik (kényszerítik) amire a jogrend szeretete, bosszú, harag, gyűlölet és féltékenység ösztönzi igen gyakran a feljelentőt. Meg kell vizsgálni, hogy milyen érdek fűzi a feljelentőt a feljelentett személyhez és a sértett tárgyhoz vagy személyhez.

Névtelen feljelentések igen sokszor értékes adatokat szolgáltatnak, de sokszor előrelátható, hogy valószínűtlen adatokat tartalmaz és harag, bosszú színezetével bír, amit a levélben gyakran található sok sértés is bizonyít.

A feljelentőnek pontos személyi adatait is fel kell jegyezni, mert nagyon sokszor tanu lesz a bűnperben. A feljelentő sokszor hamis nevet és laccimet mond be. A feljelentő elmebeli állapotát is meg kell figyelni, mert vannak üldözési mániában szenvedők, kik ártatlan embereket jelentenek fel. A feljelentő vagy valótlanul vagy valót állít. Előbbit rosszakaratból, vagy jóhiszemű tévedésből.

Ha a feljelentés így kézben van, akkor a kriminalizta tájékozás és tudakozódással kezdi teendőit.

Tanu.

A tanulás felvétele a legnehezebb feladata a kriminalisztának. Előadása agya működésének élnkségétől függ a szerint, amint azt agyunkba felvettük, de függ az előadásnak fokától is, mivel a gondolatok az érzékszervek behatása alatt keletkeznek s ha érzékünk hiányos, úgy a memoria sem lesz tökéletes. Így tehát az értékelés, memoria és reprodukció fokától függ a tanu előadásának fontossága.

Hogyan szerzünk valamely esetről tudomást?

1. Külvilágról érzékeinkkel veszünk tudomást az által, hogy valamit látunk, hallunk, tapintunk és szagolunk.

2. Memória (emlékező tehetség) útján a megtörténés és tanuvallomás közötti időre, tehát emlékezetben tartás.

3. A reprodukálás felújítása az esetnek és visszaadása memória alapján. Ha valaki nem jól lát, hall, úgy ezen körülmény befolyásolja a vallomás hitelességét. A memória sokszor nehezen raktározza el az eseményeket, mert naponta ezer és ezer új benyomást kap. A visszaadást a személyi és lelki okok befolyásolják hitelessége szempontjából.

Tanuk fajai.

Vannak önként jelentkező, hivatkozott és hatóság által ki-nyomozott tanuk.

Az önként jelentkező tanuk a legértékesebbek és a bűn-
pert önként segítik lefolyásában. Hivatkozott tanukat rendesen a vád és védelem kéri; ezek kihallgatását szemrehányások el-

kerülése végett is célszerű megejteni. A bűnvádi perrendtartás szerint a nyomozó hatóság a büntett színhelyéről a jelenlevők eltávozását megtilthatja azért, hogy az esetre nézve magának tanukat szerezhessen.

A besúgók, prostituáltak jól alkalmazhatók a nyomozás javára tanuknak, de a bűnvádi eljárás alatt nem hallgathatják ki őket. A rendőrörsemek és detektívek mindegyikének meg van a maga besugója, de az ügyes és szemfüles csendőrnek is. Azok vallomásai más besúgók által ellenőrzendők. A besúgókat változtatni kell. Megjutalmazásukra némi költség is rendelkezésre áll, de sokszor a detektív sajátjából ad jutalmat nekik. A besúgókat néha a megtévesztés kedvéért letartóztatják képzelt bűncselekmény miatt és így gyanúsítottal egy helyre zárják, vele beszédbe ered, szidja a rendőrt, csendőrséget, mire a gyanúsított szintén belemelegszik és elszólja magát. Néha közvetítéseket vállal a besúgó, melyet a gyanúsított hozzátartozójához a fogdából szinleg ki fog csempészni, de valóban a levelet, üzenetet a detektívvel közli és így elrejtett bűnjelek és egyéb nyomokra vezet. A büntetett trükköket használ a bűncselekmény elkövetésénél, ezért jogos, sőt fontos, hogy a nyomozó hatóság is trükkökhöz forduljon.

A prostituált jó besúgó. A detektív nem kényeskedhetik és a nyomozás érdekében többször érintkezik ily nőkkel. Velük oly társaságba, vendéglőbe és egyéb helyekre megy el, ahol a bűnözők megfordulnak és ennek folytán számos bűncselekményt már a kezdet kezdetén felfedeznek, meggátolnak. Helytelen az előre besúgott bűncselekményt a kísérletig avagy a befejezéséig engedni. Ez a bosszú, a rosszakarat színezetével bírna.

Besúgót elárulni nem szabad, mert a feljelentett bosszúja ellene fordul, míg a csendőrrre, rendőrrre nem haragszik, mert tudja, hogy azoknak kötelessége a nyomozás.

Hatósági felhívásra jutalom ígérés mellett tanuk tömegesen jelentkeznek, mert a pénz csábító ereje vonza őket. Ilyen tanuk azonban ezért csak 3⁰/₀-ban megbízhatók.

Azok is tanuk, akik hivatásuknál fogva tudnak a bűncselekményről. Így a rendőrörsemek, kik 8—9 óráig is egy helyt állanak, vendéglősök, kik sok embert ismernek a kerületükben.

A szakértő.

A bűncselekmények különböző eseteiben sokszor van szükségünk szakértőkre, szakemberekre, akik bizonyos dolgokban a nyomozónak felvilágosítással szolgálhatnak. Vannak különböző ismeretágak, amelyekhez mi nem érthetünk, mely dolgok megismeréséhez, felfedezéséhez szakértők kellenek, azonban ilyen esetekben is tudnunk kell, hogy az a szakértő mire képes, meddig terjed általában abban az ismeret-, vagy tudományágban a tudás határa, tudnunk kell, hogy mit kívánhatunk attól a szak-

embertől és hogy mikor, milyen mértékben és milyen körülmények mellett segíthetnek. Olyan ügyekben, melyekben kevés jártassággal birunk, vagy melyekhez egyáltalán nem értünk, magunk tévesen ítélnénk. Az nem lenne oly nagy baj, ha egy szakembertől oly dolgot kérdeznénk, amelyre az egyáltalán nem tudna felelni, hanem az nagyobb veszéllyel járna, ha elmulasztanánk fontos kérdéseket feltenni a szakértőnek. Szakértők lehetnek bármely tudományágból, ismeretágból képesített egyének, iparosok, kereskedők; szóval minden különleges foglalkozási ágból való emberek, akik az egyes különleges esetekben szakismereteikkel rendelkezésünkre állhatnak. A szakértők közül a következők azok, akik a leggyakrabban, sőt lehet mondani állandóan a nyomozás szolgálatában állanak:

Az orvosszakértők szerepelnek minden olyan bűncselekménynél, amely az ember élete és testi épsége ellen irányul, minden gyanus halálesetnél, ember életet veszélyeztető vagy veszélyeztetett szerencsétlenségeknél, öngyilkosságoknál, gyanúsítottak beszámíthatóságának megállapításánál (részegség, elmebaj) elsősegélynyújtásnál, stb. A szemérem elleni bűncselekményeknél, ha a vizsgálat megejtésénél a szemérem érzet kimélendő, a vizsgálatot az orvos szakértő egyedül hajthatja végre. Az orvos szakértő vizsgálja a külső sérüléseket, azokból ő von következtetéseket. A vizsgáló bíró jelenléte ilyen esetben nem kötelező.

A vegyész szakértő mérgezés vagy élelmiszerhamisítási esetekben végez vizsgálatot, segítségére lehet a nyomozásnak ürülék vizsgálat által is.

A mikroszkopos-szakértő vér és ondó-nyomok, hajszálok, szövetrostok, porszemcsék vizsgálata esetén lehet segítségére a nyomozónak a nyomozásban. Az ürülék, piszok, folt nyomainak a vizsgálata is hozzátartozhat s általában mindenkor segítségére lehet az orvos és vegyészszakértőknek.

A fizikus-szakértő az egyes természeti jelenségek megmagyarázásánál lehet a segítségünkre, a meleg s hideg hatása, a lökés, tolás s nyomás ereje, a nedvesség és szárazság, mágnesesség és elektromosság, s fény hatása azok a fizikai ismeretek, amelyek egyes esetekben előfordulhatnak, s amelyekben mi a fizikusszakértőt, — rendszeren középiskolai tanárt — kérünk fel a vélemény adására.

A minerologus por és sár szemecskékből vonhat le értékes következtetéseket, pl. a cipőn lévő sár részecskékből következtethet arra, hogy hol, mily távolságban lévő helyen rakodott az a sárréteg a cipőre.

A zoologus állati szőrök vizsgálatánál lehet segítségünkre.

A botanikus növényi mérgeknel, bizonyos magzatelhajtó szereknél végezhet értékes vizsgálatokat.

A fegyverszakértő lövési sérüléseknél, löfegyverek haszná-

latával elkövetett bűncselekményeknél szolgálhat felvilágosítással. Fegyverszakértő, hol rendes, kinevezett törvényszéki fegyverszakértő nem áll rendelkezésünkre, bármely fegyvergyűjtő, vagy vadász ember is segítségünkre lehet. Kedvezőbb a helyzet, ha fegyvertechnikus, fegyverkovács található.

Bombaszakértő a tüzér tisztek között keresendő, a talált bomba vagy alkatrész, ha csak a közvetlen felrobbanás veszélye nem forog fenn a szakértő által teendő veszélytelené.

Az írásszakértő és a könyvszakértő hamis vagy hamisított írások, üzleti könyvek vizsgálatát végzi.

Észrehevés, érzéki csalódás és emlékezés.

Az észrehevés alapfeltétele az ép érzék. A szem másképp lát a szabadban, zárt helyen, sötéthelyről — világos helyen és fordítva, idegölő munka után, alkohol élvezet után stb. A megijedt ember sokszor nem tudja előadni azt, amit látott, nem tudja leírni azt, ki őt megijesztette. (pl. a betörőt.)

A fül sok mindent hall, de ha valamit sokáig hall, akkor arra nincs figyelemmel s észre sem veszi. A fül ideges állapotban hall a legjobban. Mindenki annyira figyel meg valamit, amennyire a látott dolog őt érdekli. Pl. a lökédvelő egy pillantásra a ló szügyét és lábait is jól megnézi, míg egy nyakkendőkereskedő a lóra csak ránéz és megy tovább.

Legegyszerűbb érzékelés, ha valamiről pusztán tudomást veszünk. Azután jön a figyelés, itt jobban megnézzük a dolgot. A kísérletnél újból átgondoljuk az esetet, ismételjük a látottat. A kíváncsiság is ide tartozik, nálunk több ember kíváncsi mint pl. az angoloknál; nálunk minden kis eseménynek azonnal ezer bámulója akad.

Az érzéki csalódás is számításba jön. Beteges állapot ez a szemlélésnél, és a hallásnál. Az érzékelés egy bizonyos határon megszűnik. A beteges állapot lehet állandó vagy időszakos. A fizikai (testi) fogyatkozás: vakság, süketség, némaság, fejsérülés okozta zavar, színvakság, túlérzékenység, érzékeltenség (terhes állapotban lévő nők, gyermekek és aggoknál (Psychikai — elme) fogyatkozás: elmekór, elmebaj, neuraszténia, hisztéria, halucináció. A tanut nem vizsgálják meg orvosilag noha sok esetben az is szükséges volna, különösen perdöntő ügyekben. A tér és időbeli körülmények meghatározásánál az érzékek biztossága szükséges. Szórakozott ember semmit sem vesz észre. A legjobb tanu a 14—19 éves fiu és leánygyermek. Ezek figyelnek kritizálás és összehasonlítás nélkül és ezek reprodukálnak a legjobban.

Az emlékezés függ az időtől, amely az esettől a reprodukcióig eltelt. A hosszú idő homályosítja az emlékezést és a homályos részeket a fantáziájával egészíti ki. Ez a legkárosabb.

A pszichológia.

A pszichológia azon belső tényezők kutatása, amelyek az embereket a büntetendő cselekmények elkövetésére indítják (lelkemotivumok). Itt két felfogás uralkodik 1.) a determinista és 2. az indeterminista felfogás. Magyarozatát lásd. Dr. Valló btk. ben

A titkosírás.

Több fajtáját ismerjük: 1.) permutáció, variáció, kombináció (betűcsere); 2.) jelírások; 3.) titkos könyvirás; 4) lexikon írás (2. és 3. szócsere és 5. pateaon írás [karton mezőkön]).

A m. kir. országos bűnügyi nyilvántartó hivatal.

A 24300/ex 1908. I. M. rendelettel országos bűnügyi nyilvántartó hivatal szervezetet meg és a belügyi meg az igazságügyi miniszter rendelkezésére áll. Nincs a rendőrségnek alávetve, illetve nem képezi annak osztályát. Ez a nyomozás technikai segédeszközeinek szakhivatala. Tagjai rendőrségi és egyéb tisztviselők, kiknek technikai segédeszközök állanak rendelkezésre.

Eszközei:

Nyilvántartásra szolgálnak: 1. büntető lapok, 2. figyelő lapok (váditanács állítja ki), 3. nyomozó levelek, 4. személyleírások, 5. ujjnyomat kísérő lapok, melyek fonikus abc-rendszer sorrendjében vannak nyilvántartva még el nem ítéltokről, 6. ujjnyomat gyűjtemény (elítéltekről képletek szerint), 7. fényképek beérkezése sorrendjében, 8. szokásos bűnözők különös fénykép gyűjteménye, 9. tárgy nyilvántartás (elvesztett, ellopott s talált holmiktól, a személmotózás és házkutatásnál előkerültekből is), 10. testfogyatkozások gyűjteménye testrészek szerint (forradások, hibás ujjak, hibás járás). 11. (értesítésekről nyilvántartás) értesítéseket egyesek büntetéséről a közhivatalok kapnak, de csak oly mérvben, a mi az erkölcsi bizonyítványhoz okvetlen szükséges. Italmérési engedélyhez pl. nem lesz bele véve, hogy az illető becsületsértést büntetve volt, 12. igazságügyi osztály, a mely a beérkezett és nyilvántartott adatok helyességét ellenőrzi s kiküszöböli a hibákat.

Az ujjnyomok.

A büntetettek egy része a bűncselekmény színhelyén akaratlanul és tudta nélkül is hátra hagyhat nyomot, amely kilétének a felderítésére a legértékesebb adatot szolgáltathatja. Ilyen nyom az ujjnyom, amelynek keresése és rögzítése fontos feladata a nyomozásnak.

A kéz belső részén, a tenyéren különböző rajzokat képező bőr fodor alakulatok vannak, amelyek az ujjak felsőizén mutatkoznak a legjellegzetesebben. A bőrfodrok apró likacsokkal van-

nak tele, amelyek az izzadságot, zsiradékot választják ki, s ezek az anyagok a tárgyak érintésekor lerakodnak, s nyomot hagynak hátra. A bőrfodrok a tapintás szervének a működésére szolgálnak. A bőrfodroknak abból a rendszeres alakulásából, hogy mindegyik egy-egy bizonyos ábrát képez, s hogy ez az ábra minden embernél, s az egyes ember különböző ujjain más és más rajzot mutat, s hogy ez az ábra minden egyes embernél születésétől a haláláig állandó, az ujjnyomat rendszer fejlődött ki, amit idegen szóval daktiloszkópiának nevezünk.

Az ujjnyom fajták.

Az ujjnyomok fajok szerint lehetnek ívek, tornyos-ívek, hurokfajták, örvényesek, középtömlősök, oldaltömlősök, ikerhurok és kivételes fajták. A hurok fajták lehetnek orsós és singeshurokfajták. (L! 1. számú ábra csoportot). Ha a hurkot képező fodorszálak az orsós csont irányába alakulnak (s azon az oldalon is térnek vissza), akkor a hurok orsóshurok, ha a singcsont irányába alakul a hurok, akkor singeshurok az ábra. Az orsós csont a hüvelykujj, a singcsont pedig a kisujj oldalán van, s így ha ismerjük, hogy melyik kézről való az ujjnyom, akkor megtudjuk mondani azt, hogy a hurokábra orsós-e, vagy singes.

Az ivnél és tornyos ivnél sem mag, sem delta nincsen, a hurokfajtáknál mag és delta található s ezeknél a mag és delta között a fodorszálak számolása után hasonlítjuk össze az egyes hurokfajtákat, míg az összetett fajtáknál (örvény, közép, tömlős, oldaltömlős, ikerhurok s kivételes) a baloldali deltától kiindulva a jobboldali deltához való viszonyt vizsgáljuk az ugynevezett fodorpályakövetéssel, amelynek eredménye szerint lehetnek az összetett fajták belsők, egyesülők vagy külsők.

Az ujjnyomat fajtákat egymással való összehasonlításukkor az ábra, a fodorszálak száma, illetőleg a fodorpálya követés után, a sajátosságok megállapításával mondhatjuk ki két ujjnyomnak az egymással való azonosságát. Ilyen sajátosságok: a szem, a sziget, elágazás (felülről lefelé vagy alulról felfelé) a horog, a töredék, pont, kezdődő- és végződő vonal, átmenő vonal, mag és delta stb. (L! 2. számú ábra csoportot.)

Az ujjnyomok keletkezési módja.

Az ujjnyomok keletkezhetnek úgy, hogy sima felületű kemény tárgyat az ujj érint vagy megfog. Ha az ujj piszkos, festékes, vagy véres volt, akkor színes ujjnyom keletkezik, mert az az ujjon levő anyag a bőrfodroknak megfelelő rajzával az érintett tárgyon marad vissza. Ha az ujj tiszta volt, akkor az ujj izzadsága, zsiradéka rakodik le a bőrfodoralakulatoknak megfelelően az érintett sima felületű kemény tárgyon, ekkor azonban szintelen u. n. láthatatlan ujjnyomok keletkeznek.

Ujjnyomok keletkeznek még úgy is, hogy puha, plasztikus, formázható anyagot érint az ujj, illetőleg ily anyagba nyomódik be az ujj, amikor is az u. n. benyomott ujjnyomok keletkeznek. A benyomott ujjnyomokhoz hasonló módon keletkeznek azok az ujjnyomok, melyek poros felületű tárgyon idéződnek elő. Itt azonban a bőrfodrok a felületen lévő port az ábra alakulatnak megfelelően magukhoz veszik, s ahol a por egy bizonyos rajznak megfelelően hiányzik, ott van az ujjnyom. Ritka eset, s talán csak egy esetben fordult elő Londonban az, hogy egy bemászó tolvaj a kerítés vasrácsában gyűrűs ujjával megakadva, a saját ujját hagyta a helyszínen. Egyébként a tettes ujjairól mindig csak többé-kevésbé értékes nyom marad hátra. Ez a nyom azonban az ujjnak nem teljes egészét adja vissza, sokszor csak az ujjnak a hegye vagy a széle nyomódik le, vagy a felület oly keskeny, hogy az ujjnyom alig értékesíthető. Az ujjnyommal szemben, amit a tettes önkénytelenül hagy hátra a helyszínen, megkülönböztendő az ujjnyomat, amit összehasonlítás vagy nyilvántartás végett magunk idézünk elő. Értékes az ujjnyom, ha abból az ujjnyom fajtája, a delta és a mag helye, s néhány sajátosság pontosan kivehető. Az ujjnyomokból csak akkor tudjuk megállapítani, hogy azok melyik kézről, illetőleg a kéz melyik ujjáról származnak, ha több ujjnyom található egymás mellett. Ha az egyik ujjnyom az ujj szélét látszik feltüntetni, míg a másik ujjnyom az ujj közepét, s az előbbi ujjnyom lejjebb fekszik, mint az utóbbi, akkor következtethetünk arra, hogy az előbbi ujj a hüvelyk ujjtól, az utóbbi ujj pedig a mutató ujjtól származik. Ilyenkor még a kézre is következtethetünk. Három ujjnyom fekvéséből majdnem teljes bizonyossággal következtethetünk arra, hogy azok melyik ujjtól származhatnak, feltéve, hogy az ujjnyomokat egymás mellett találták.

Ha a talált ujjnyomok fodorszálakat nem tüntetnek fel, akkor is értékesíthetők, amennyiben pl. az ujjnyomokkal valamelyik ujjhiányára következtethetünk. A legtöbb büntettes, különösen a betörők gummikeztyűvel dolgoznak a helyszínen, vagy egyéb más módon igyekeznek az ujjnyomok keletkezését meggátolni, vagy a keletkezett ujjnyomokat megsemmisíteni.

A színes (látható) ujjnyomok.

Az ujjnyomok keletkezhetnek sima fényezett tárgyakon, pl. butoron, bőrön, fémfelületen, üvegen, papíron. Nem keletkezhet ujjnyom bolyhos, érdes, recézett felületű tárgyon, gyalulatlan deszkán, vásznon, szöveten stb. Az ujjnyomok közül a színes ujjnyomok a legkritikábbak, illetőleg a színes ujjnyomokon mutatkoznak a legkevesebb esetben ábrát mutató, képező fodorszálak, ennek az az oka, hogy az érintett tárgyon a piszok (olaj), festék vagy vér összefolyik vagy ha kevés ily anyaggal

van az ujj bevonva, sokszor szakadozott fodorszálakat mutat. Piszkos ujjnyom keletkezik akkor, ha a tettes a helyszínen kaszát fúr, falat bont, s keze falas, olajos lesz, s ha a piszkos kezével fog hozzá a tárgyak kiválogatásához, dobozok, takarékönyvek széthányásához, borosüvegek tartalmának az elfogyasztásához, stb. Véres kéz tapogatódzása a falon, butorokon arra mutat, hogy a tettes sötétben volt s járatlan lehet a helyszínen.

A színes ujjnyomokat azáltal rögzítjük, ha azokat lefényképezzük, s a fényképet nagyítjuk. Ha a tárgy elvihető vagy kisebb része könnyen leolvasztható, akkor magunkkal visszük s azt is eltesszük a további eljárás céljára.

A szintelen (láthatatlan) ujjnyomok.

Legértékesebbek a szintelen, vagyis láthatatlan ujjnyomok, mert ezek gyakrabban fordulnak elő, előidézésük után tökéletesebb ábra alakulatot mutatnak, s mivel szabad szemmel legnagyobb részük egyáltalán nem látható, a tettes nem is tudja azokat oly könnyen megsemmisíteni. Láthatatlan ujjnyomok keletkeznek sima tárgyakon, fémen, fán, üvegen, papíron. Üvegen az ily ujjnyomok leheletszerűen foltot mutatnak s ezzel árulják el jelenlétüket. Ha a helyszínen ily láthatatlan ujjnyomot keresünk, képzeljük el a cselekmény lefolyását, nézzük, hogy vannak-e, ha igen, melyek azok a sima felületű tárgyak, amelyeket a tettesnek meg kellett érintenie, vagy amelyeket megérinthetett, vagy merre távozhatott a tettes, vannak-e az ajtón, ajtókilincsen, üvegablakokon ujjnyomok.

Ujjnyomok színezése, vagy előidézése s rögzítése.

A láthatatlan ujjnyomokat az eljárás céljára láthatóvá kell tennünk. Ezt úgy érjük el, ha azt a helyet, amelyen ily ujjnyomokat sejtünk, finoman őrlött, finom szemcséjű, csomóktól mentes, száraz porral behintjük, vagy beszórjuk. Ahol a bőr fodorszálak izzadságot vagy zsiradékot hagytak hátra, azokon ezek a porszemcsék megtapadnak, a többi helyről pedig lehullanak. A felesleges por lehullását elősegíthetjük azzal, hogy finom, puha ecsettel vagy vattával a felesleges port gyengéden eltávolítjuk úgy, hogy a fodorrajzoknak megfelelően odatámadt porszemcséket meg ne sértsük. Ily célra szolgál a fekete-szürke színű grafitpor, a leggyakrabban használt sötét ezüst színű argenterát, a világos ezüst színű aluminium, a piros színű karmin s a sárga színű likopodium. Ezek a porok mind fémen, üvegen keletkezett láthatatlan ujjnyomok előidézésére szolgálnak, míg a papíron keletkezett láthatatlan ujjnyomot a sötétkék színű indigóporral idézzük elő. Szükségből jó még az amerikai korom, kréta, ólompor is.

Az ily eljárással láthatóvá tett ujjnyomatot fontosabb esetekben közvetlenül magán a tárgyon is lefényképezzük, kisebb ese-

tekben pedig ily előzetes lefényképezés nélkül visszük át az ábraalakulatot egy finom érzékenyséű fekete színű papírra s azután ezt az átvitt ábrát használjuk fel fényképezés céljára. Ezt a második fényképezési módot akkor is alkalmazni kell, ha az ujjnyomot már magán a tárgyon előzőleg le is fényképeztük volna. A beporzással láthatóvá tett ujjnyom átvitelére szolgáló papiranyagnak a neve folia; feltalálója Schneider bécsi rendőrfényképész. Ez a folia két rétegből áll, egy tapadó, feketeszínű papírrétegből és egy vékony, átlátszó zselatin rétegből, mely az előbbi rétegre ráfektetve ahhoz tapad s annak az érzékeny anyagnak a megvédésére szolgál. Ha valamely tárgyon előidéző porral, argenteráttal egy szintelen ujjnyomot láthatóvá tettünk, akkor az ujjnyom nagyságának megfelelően egy négyszögletes darabkát ollóval levágunk a foltból, annak zselatin réteget ujjunkkal, körmünk hegyével leválasztjuk, azt tiszta helyre tesszük s az érzékeny folia réteget érzékeny oldalával óvatosan az ujjnyomra helyezzük, s azt erősen rásimitjuk. Ez által az argenterát a foliára tapad, s ha a foliát óvatosan felemeljük, akkor a folián látjuk az ujjnyomnak teljes rajzát. Ahogy az ujjnyom az argenterátot magához vont, úgy tapad az argenterát erre a foliára. Hogy az így átvitt rajz meg ne semmisüljön, óvatosan kezünkbe vesszük az előbb leválasztott zselatin réteget s azt egyik szélénél fogva ráhelyezzük a folia érzékeny oldalára, s ettől a széltől továbbhaladva, lassú nyomással a zselatin részt rásimitjuk, rászoritjuk a foliára s ezáltal az átvitt ujjnyomot megvédjük az esetleges megsértés, megsemmisülés ellen. Az ilyen eljárással láthatóvá tett ujjnyomot beküldjük az országos bűnügyi nyilvántartó hivatalnak, hol a foliát lefényképezik, 20—30-szorosan nagyítják s azután ezt használjuk fel összehasonlítás céljára.

Papíron az ujjnyomok előidézését a sötétkék színű indigóporral vagy jódkristályok által való gőzöltetéssel végezzük. A finom szemcséű indigóporból egy kis kávéskanálnyi mennyiséget, esetleg még kevesebbet a papírra szórunk s a papírt két szélénél ujjainkkal, körmünkkel megfogva, a papír közepén levő indigóport óvatosan s lassan végig csusztatjuk a behajlított papír felületén. Ahol valamely ujj a papírt érintette s az érintés helyén az ujj izzadtsága, zsírossága lerakódott, az indigóport magához tapasztja, s az az ujjnyom alakulatának megfelelő rajzot ad a papíron. A felesleges indigót azután a papírról az indigó tégelybe szórjuk vissza, vigyázva, hogy a papírt ne rázzuk, nehogy az ujjnyomnak megfelelő, odatapadt s fodorrajzokat mutató indigópor a papírról lehulljon. Az így láthatóvá tett ujjnyomot azután megfelelő fixálló anyaggal rögzítjük, s azután a szükséghez képest a nyomot fényképezzük, s az összehasonlítás céljára esetleg nagyítjuk.

Indigóporral dolgozunk a helyszínen akkor is, ha találunk

egy más tárgyon argenteráttal előidézett ujjnyomot, s azt a házbüliek, alkalmazottak, gyanúsítottak ujjnyomataival azonnal össze akarjuk hasonlítani. Ilyenkor ezekkel az egyénekkal egy tiszta papíron láthatatlan ujjnyomatot csináltatunk s ezeket ott a helyszínen indigóval láthatóvá tesszük, s a foliára felvett helyszíni ujjnyommal mindjárt lupe (nagyító) segítségével össze is hasonlítjuk.

Jód gőzöltetéssel úgy teszünk láthatóvá papíron keletkezett ujjnyomokat, hogy egy nagyobb tégelybe jódkristályokat helyezünk, a tégely fölé tesszük a papírlapot, még pedig azzal az oldalával lefelé, amelyen az ujjnyomot sejtjük. A papírlapot szorosan rányomjuk a tégely felső szélére, s a jódkristályok által keletkezett gőzök barnára szinezik a papírlapon azt a helyet, amelyet valamely ujj érintett, ezen a helyen is természetesen csak a fodorszálaknak megfelelő hely szineződik barnára, tehát a barna szineződés pontosan visszaadja az ujjnyom ábraalakulatát. Jódgőzökkel azonban csak akkor dolgozunk, ha tudjuk azt, hogy a papírlap melyik részén keletkezett ujjnyom. Ha ezt nem tudjuk, ajánlatosabb az indigóporral való eljárás.

Poros felületű tárgyon keletkezett ujjnyomokat vagy lerajzoljuk vagy lefényképezzük, vagy egy fehérszínű érzékeny papiranyagra, u. n. Rubner-féle foliára vesszük fel. Erre a foliára felvett s poros felületről eredő ujjnyom közvetlenül, fényképezési eljárás nélkül is felhasználható összehasonlításra.

Benyomott ujjnyomok, amelyek friss gipszben, puha viaszokban, gittben, sárban keletkeznek, lefényképezendők párhuzamos lemezzel, erős oldal világítással. A kópiát azután megfelelően nagyítjuk.

A helyszíni ujjnyom származhat az áldozattól is. Az áldozatról vonalzó segítségével vesszük fel az ujjnyomatot, még pedig úgy, hogy a hulla megmerevedett ujjai körül forgatjuk a papírlappal bevont vonalzókat. Ez az eljárás akkor is, ha a hulla ismeretlen s reméljük azt, hogy ujjnyomat felvétellel az Országos Bűnügyi Nyilvántartás ujjnyomat anyagában az ismeretlen egyén kiléte megállapítható.

Mire lehet következtetni a helyszíni ujjnyomról.

Ha egy helyszíni ujjnyomot rögzítettünk, illetőleg láthatóvá tettünk, akkor ez az ujjnyom a következő intézkedésekre szolgálhat alapul. Az ujjnyomot összehasonlítjuk a családtagok, alkalmazottak ujjnyomataival. Ha ezek valamelyikétől származik az ujjnyom, s annak keletkezése felől semmi okunk nincs, hogy ezeket az egyéneket a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítsuk, akkor az ujjnyom számunkra nem bír további értékkel, azonban ilyen esetben is eltesszük ezt az ujjnyomot, mert jöhet később olyan fordulat, hogy az ujjnyom fontos bizonyítékként szerepel-

het. Pl. később derül ki, hogy az egyik családtag állandóan költekező életmódot folytatott, vagy hogy az egyik alkalmazott többször volt büntetve, akkor feltevésünket erősen támogatni fogja a helyszínen talált ujjnyom. A helyszíni ujjnyomoknál nagyon kell vigyázni arra, hogy azok hol, milyen tárgyon, a tárgy melyik részén keletkeztek. Ajtónak, ablaknak külső vagy belső oldalán-e, felső vagy alsó részén-e, az ujjak milyen irányban lehettek a lenyomódás pillanatában stb. Egy képtárban az üveg kimetszésével vette ki a tolvaj a képet a keretből. Az üveg belső oldalán ujjnyomok látszottak, melyek az egyik alkalmazott ujjnyomatával voltak azonosak. A szolga hiába védekezett azzal, hogy az ujjnyomok származhatnak az ő ujjairól, azonban azok takarítás, a képek tisztogatása közben keletkezhettek; annak a megállapítása, hogy az ujjnyom az üvegtábla belső felületén keletkezett, teljesen megbizhatatlanná tette a szolga vallomását. (Mona Lisának a Louvreból történt ellopása.)

A helyszínen vigyázzunk, hogy magunk vagy mások a cselekmény elkövetése után s a helyszíni szemle megtartása előtt ujjnyomokat ne hagyjanak hátra. Mindig érdeklődnünk kell azután, hogy járt-e valaki a helyszínen, érintette-e valaki a helyszínen lévő tárgyakat. Ha ilyen egyén jelentkezik, legyen az a helyszínrre elöször érkező rendőr, csendőr vagy detektív, az ujjnyomatát felvesszük, hogy azt később, ha a helyszínen ujjnyomatot találunk, ezzel az ujjnyommal összehasonlítsuk. A helyszínrre érkező hatósági közeg mindenkor tartózkodjék attól, hogy ott valamilyen tárgyat megérintsen, vagy más által megérinteni hagyjon. Ha mégis véletlenül ilyesmi megtörtént volna, ezt azonnal jelentse a bizottság vezetőjének, illetőleg a daktiloskopus kiküldöttnek, aki ezt a körülményt az ujjnyomok keresésénél, illetőleg az összehasonlításnál figyelembe fogja venni.

Ha az ujjnyom nem a házbelieknek, sem az alkalmazottaknak, vagy az eljáró hatósági közegeknek ujjáról keletkezett, akkor a gyanúba vett egyének ujjnyomataival hasonlítjuk össze. Ha a gyanúba vehető egyének száma nagy, akkor sok ujjnyomattal kell az összehasonlítást eszközölni. Az 1908-ban Dánoson elkövetett rablógyilkosságnál a helyszínen egy poháron talált ujjnyomot 428 cigány ujjnyomatával hasonlították össze, amelyek közül az egyik teljesen egyezett a helyszíni ujjnyommal. Bár a cigány tagadta a bűncselekmény elkövetését, s a bűnösségére egyébként más bizonyíték nem volt, mint az ujjnyom, amely bizonyította azt, hogy a bűncselekmény helyszínén tartózkodott, a bíróság mégis életfogytiglan tartó fegyházbüntetésre ítélte. Németországban halálbüntetést is mondtak már ki olyan esetben, amelyben a gyilkos ellen csak a helyszínen talált ujjnyom bizonyított.

De nemcsak arra szolgál az ujjnyom, hogy abból a tettes-

nek a helyszínen való tartózkodását bizonyítsuk s ez által ha tartózkodását indokolni nem tudja, a bűncselekménnyel való kapcsolatát is megállapítsuk, hanem arra is szolgálhat, hogy egy helyszínen talált ujjnom alapján kutatni tudunk az összes eddig ismert betörők között is. Ugyanis a betörőknek ujjnyomait külön elhelyezik az ugynevezett monodaktiloskópiái nyilvántartásban, ahol az ilyen egyenként elhelyezett ujjnyomatok fajtájuk szerint helyeztetnek el. Ha a helyszínen egy bizonyos fajtájú ujjnyomot pl. egy örvényt találunk, akkor ebben a külön nyilvántartásban csak az örvényes fajtájú ujjnyomatok között fogjuk keresni, s ha előfordul egy, az ujjnyommal azonos ujjnyomat, akkor tudni fogjuk, hogy a helyszíni ujjnyom melyik ismert rovottmúltú betörő ujjáról származik s ez az adat már elég nekünk arra, hogy nemcsak a tettes kilétét állapítsuk meg, hanem a tettes kézrekerítésére is megfelelő intézkedéseket tehesünk.

A monodaktiloskópiái nyilvántartásba azoknak az egyéneknek az ujjnyomatai kerülnek, akik kasszafúrás, falbontás, lakás-, villa-, bolt-, kirakat-, műhely-, raktár-, padlás- és pincenyitás, bemászás, besurranás, vasuti kocsik feltörése, házi felszerelések ellopása, templomok kifosztása, gyilkosság és rablás miatt tartóztatottak le. Ezeknél a bűncselekményeknél — a gyilkosságot kivéve — feltehető, hogy a tettesek a jövőben is ily bűncselekmények elkövetésével akarják megélhetésüket biztosítani, s ezért ezekről egy ujjnyomatlappal többet vesznek fel az Országos Bűnügyi Nyilvántartásban.

Az ujjnyomok összehasonlítása.

Az ujjnyomok összehasonlítása úgy történik, hogy úgy a helyszíni ujjnyomot, mint a gyanúba vett egyénekről felvett, vagy a monodaktiloskópiái nyilvántartásban talált ujjnyomatot egyforma nagyításban (20—30-szoros) nagyítjuk, s ezt a két nagyított képet összehasonlítjuk egymással. Természetesen a nagyítást akkor rendeljük el, ha a két ábra fajtára, magra, deltára, a fodorszalak számára, a fodorpálya követés eredményére (belső, egyesülő, külső), s a sajátosságok egy bizonyos számára nézve már a szabad szemmel vagy a lupeval eszközölt vizsgálat során is egymással megegyezőnek látszik, s az ujjnyomnak a tettestől való származását, eredését a bíróság előtt bizonyítani kell. A nagyított képeken piros írónnal számozzuk az egyes sajátosságokat s mind-egyiknél számoljuk azt, hogy az egyes sajátosságok egymástól vagy egy más határozott ponttól, pl. magtól, deltától hány fodorszalak távolságra vannak. Ha az ilyen vizsgálat két ábrán ugyanazon eredményt adja, s a sajátosságoknak bizonyos száma (kb. 10—15.) mind a két ábrán egyformán feltalálható, akkor kimondhatjuk a két ábrának egymással való azonosságát.

A helyszínen talált ujjnyomok elcsomagolása s beküldése.

Ha a helyszínen láthatatlan ujjnyomot sejtünk, vagy színes és benyomott ujjnyomot találunk, akkor minden esetben hívjuk ki az Országos Bűnügyi Nyilvántartás daktiloskopusát, nagy ügyekben (gyilkosságoknál, nagyszabásu betöréseknél) még vidékre is, aki szakszerűen végzi az ujjnyomok előidézését, illetőleg rögzítését. Kisebb ügyekben igyekezzünk azt a tárgyat, amelyen szintelen ujjnyomot sejtünk, vagy színes benyomott ujjnyomot látunk, megfelelő elcsomagolás után felküldeni az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatalhoz (Budapest, V. Zrinyi-utca 4.), ahol az ujjnyomot előidéznek, illetőleg rögzítik s az eredményt visszajuttatják a megkereső hatósághoz.

Az elcsomagolást úgy kell eszközölni, hogy az ujjnyomok az elcsomagolandó tárgyon meg ne semmisüljenek, meg ne sérüljenek, tehát a csomagban, dobozban úgy helyezendő el, hogy az a rész, ahol az ujjnyom sejthető, vagy látható, ne érje a csomag, doboz falait. Üvegek, poharak, ha belső részükön ujjnyom nem keletkezhetett, belső részüknél fogva rögzítendőek meg a dobozban. Az ujjnyomot tartalmazó tárgyakat egyébként is mindenkor szélüknél, sarkuknál s olyan részüknél fogjuk meg, ahol nagyobb felület nincs, mert kis felületen, pl. 3—4 mm. nagyságu részen értékesíthető ujjnyom nem keletkezhet.

Az ujjnyomok tartóssága.

Az ujjnyomok különböző ideig maradnak meg az egyes tárgyakon. Papíron, kemény sima felületű tárgyon hosszabb ideig, hetekig, sőt kivételes kedvező körülmények mellett még hónapokon át is megmaradhatnak az ujjnyomok, illetve előidézhetőek a láthatatlan ujjnyomok. Papíron Németországban még 10 év után is egy esetben megtalálták, illetőleg jóddőzzel előidéztek egy tettesnek az ujjnyomát. Azonban az ujjnyomok előidézését a felfedezés, illetőleg az ujjnyomok keresésekor azonnal eszközölni kell s egyébként is a megsemmisüléstől, esőtől, gőztől meg kell óvni. Színes ujjnyomok tovább maradnak fenn, de ezeket is gyorsan kell rögzíteni, különösen sietni kell a benyomott ujjnyomok rögzítésével, mert a felvevő anyag, gitt, viasz bizonyos körülmények mellett megolvad, s az ujjnyom megsemmisül. Az ujjnyomok, de különösen a láthatatlan ujjnyomok könnyen felszívóképes tárgyakon rövidesen, néha 1—2 óra alatt megsemmisülnek, beszívódnak.

Miként veszünk fel ujjnyomatot?

Az eddig tárgyalt dolgok arra az esetre szolgálnak utmutatásul, hogy ha a helyszínen láthatatlan, színes vagy benyomott ujjnyomokat találunk miként kell azokat előidézni, színezní és rögzíteni, most még arról kell megemlékezni, hogyan veszünk

fel valamely egyénről ujjnyomatot összehasonlítás és nyilvántartás céljára. E célra a rendszeresített ujjnyomat lap szolgál, amelyből egy minta példány csatolva van. (L. 1. sz. mell.) Igaz ugyan, hogy ilyenek az őrsőkön raktáron rendelkezésre nem állanak, de azért nem kell — szükség esetén — azon fennakadni, mert e helyett egy sima felületű ív fehér papír is ugyan azt a szolgálatot teszi, ha azt a minta szerinti felírással és rovatozással ellátjuk. Ha az ekként előkészített ujjnyomatlap meg van, hozzálogunk a felvételi előkészületekhez.

Az ujjnyomat felvételhez mindenké elött egy bizonyos méretű és terjedelmű asztalra van szükség, amelynek egy méter magasnak, fel és lefelé mozgatható lapnak kell lenni; szükségünk van egy horgany lemezre, melynél fontos, hogy finoman legyen lecsiszolva, mely a festéket nem fogja meg, hanem könnyen leadja. Ha ilyen lemez nem volna, akkor a célra egy tiszta ablak vagy más üveg cserép is megfelel. Szükségünk van továbbá festékre, amely leginkább a nyomda festékekhez hasonlít; fő alkatrészei korom és olaj és fontos, hogy ne legyen tulságosan vastag, sem folyékony. Szükségünk van végül egy gummihengerre, hogy a festéket a lemezen szétkenhessük. Ha az előirt festék, vagy nyomda festék nem áll rendelkezésünkre, úgy a bélyegző festék is használható, amely minden őrsön van.

Mindenké elött az ujjnyomat felvételéhez szükséges eszközöket tisztán letöröljük, mert ha valami szeny vagy csak por lepte is be azokat, már elegendő ahhoz, hogy a munkát megnehezítse, az eredményt meghiúsítsa, ezért az eszközöket használat után terpentinnel teljesen megtakarítjuk, szárazra töröljük és zárt helyen (de nem asztalfiókban) tartjuk. Most a festékből néhány kisebb, legfeljebb borsószem nagyságu cseppet szórva nyosan elcseppentünk a lemezen, azután a gummihengerrel addig hengereljük a festéket, amíg nem látjuk azt, hogy egyenletesen szét nincs kenve, mert az ujjnyomatoknak olyanoknak kell lenni, hogy azokon a fodorszalakat szabad szemmel is meg lehessen olvasni; ha szabad szemmel azok nem olvashatók meg, akkor a felvétel rossz.

Az ujjnyomat felvétele nem a felvételi lapra való egyszerű ujjrátevessel történik, hanem úgy, hogy az ujjnak első izületén levő bőr felületét a lemezen körömszélétől körömszéléig meghengerelgetjük, ujjunk ezáltal a festéket felveszi, — ha a lemez érdes felületű, nem tudja a festéket úgy visszaadni, ahogyan kell; — amikor az ujjakat hengereljük, azokra egy kis nyomást kell gyakorolni, de ez sem túl erős, sem gyenge ne legyen, mert ha erős, akkor a bőrvonalak tulságosan közel vagy távol esnek egymástól, ha pedig gyengén nyomjuk, akkor meg a vonalak nagyon gyengén látszanak és ha az ujj felülete pl. forradásos azt nem lehet észrevenni. Legfontosabb azonban az, hogy

az ujjakat megcsusztatni nem szabad, mert amint az megcsuszott, az ujjnyomat értéktelenné vált. Mivel ezeket a vonalakat a daktyloskopusnak meg kell számlálni, ha az ujjak megcsuszta, a vonalak összefutnak és megszámlálásuk lehetetlen.

Ha ujjunk így a festéket felvette a lemezről, levesszük és hasonló módon körömszélétől—körömszéléig az ujjnyomatlap megfelelő rovátkájában meghengerítjük és ezáltal megkapjuk az ujjnyomatot. Ezt az eljárást először a jobb, azután a balkezes mindkét ujjával megcsináljuk és pedig úgy, hogy először jön a jobbkezes hüvelyk, mutató, közép, gyűrűs és kisujj. Azután a bal és a jobbkezes négy ujj — hüvelyk ujj kivételével — együttes nyomatát felvesszük. Ezt azért vesszük fel, hogy ezzel ellen tudjuk őrizni azt, hogy a felvétel helyes sorrendben történt-e, t. i. amikor az ujjakat egymás után felvettük, megtörténhetett, hogy valamelyiket elcseréltük. Ez tehát csak ellenpróba.

Ha a felvevőnek az ujjnyomatkozásban nincsen meg a kellő gyakorlata, könnyen zavarba is jöhet. Ilyen esetek az izzadt kéz, melyekről ujjnyomatot készíteni nem lehet, vagy ha lehet is, mivel az izzadt kéz nem veszi fel a festéket, a lenyomat hiányos lesz. Ennek az ellenkezője a száraz kéz vagy bőr, amely állapotban a bőrvonalak elvesztik ruganyosságukat. Mindkét esetben az a legegyszerűbb megoldás, ha az illető kezét meleg, de legalább is langyos vízben jól megszappanozva megmossuk, szárazra megtöröljük és ennek megtörténte után azonnal hozzálátunk az ujjnyomatok felvételéhez. Itt kitérek még a terpentinnel a daktyloskopiában a második szerepére is t. i. sok esetben a tettes ujjait a felvétel előtt preparálni kell, mert a bőrréteg a poruson keresztül zsirt bocsájt ki magából és ezeket a részeket terpentinnel kell letisztítani, mivel az izzadt és zsiros bőrfelület nem veszi fel egyenletesen a festéket. A lemosást terpentinnel gyengén átítatott ruhával dörzsölve végezzük. Ez az eljárás akkor is, ha a kéz festékes, amit csak terpentinnel lehet megoldani. Lehetséges az az eset is, hogy az illetőnek a keze nyomorék, ujjai össze vannak zsugorodva és nem is lehet őket kiegyenesíteni, ilyen esetben úgy segítünk magunkon, hogy az ujjnyomatlapot megfelelő helyen összehajtjuk, egy vonalzót helyezünk bele és ennek segítségével a befeketített ujjhegy körül megfelelő mértékben átfordítjuk, a mellyel az ujj meghengerítését helyettesítjük. Ha tehát a fentnevezett asztal nem áll rendelkezésre, akkor a vonalzót is használhatjuk, de ilyen asztalt lehet találni, ha nem is ez a rendeltetése, hanem másra használjuk (pl. a varrógépeknél van fel és lemozgatható asztallap, fel- és lemozgatható a sütő ajtaja is stb).

Ha az ujj csonka vagy az egész ujj hiányzik, az ujjlenyomat lapnak megfelelő rovatába ezt a tényt be kell írni. Ha azonban az első izületből bármely kis rész is meg van, ez esetben a le-

nyomat arról is felveendő. Ha az ujjat orvos kötötte be, az ujjnyomat felvételével addig kell várni, míg a beteg ujj meg nem gyógyul. Ha pedig sérült, s orvos által nem kezelt ujjról kellene lenyomatot készíteni, ezzel is addig kell várunk, amíg az meggyógyul, mivel a festék vérmérgezést okozhat.

Különösen nehéz hullák ujjnyomatainak a felvétele olyankor, amikor a hulla hosszabb ideig volt vízben és ezért megduzzadt. Ezáltal a bőrvonalak, tehát azoknak egymástól való távolsága is megduzzadt. Ilyenkor az ujjakat 24 óráig alkoholba tesszük, ami által visszanyeri eredeti formáját. Azután a levegő hatásának tesszük ki, esetleg pedig orvosi uton a kéznek bőrfelületét lehuzzuk, amelyet az orvos preparál, hogy eredeti méreteit elérje és azután ujjnyomatot veszünk.

Hullamerevség állapotában legegyszerűbb ha megvárjuk, amíg a hulla merevsége elmúlik, de sürgős esetben úgy segítünk, hogy az ujjizületeket levágjuk.

A bőr felülete olyan sajátosságos alakulat, hogy ennek alapján az egyik embert a másiktól megkülönböztethetjük. Ezek a bőrvonal ábrák. Vannak azonban a bőr felületnek, különösen a tenyér belső oldalának olyan sajátosságos megnyilvánulásai is, amelyeket az egyszerű csendőr is észrevehet és az illető foglalkozására következtethet. (Igy pl. a munkásember tenyere durvább, mint a szellemi foglalkozást űzőké, a zsebtolvajoknak mutatóujja ép oly hosszú mint a középujja, a hamiskártyásnak ujjhegyei különösen finomra vannak preparálva, a szabó ujjai összevannak szurkálva, a cipészébe a bőrrepedések között feketeség rakódott le.)

Mivel a bíró csak azzal törődik, hogy az előtte álló tettes követte-e el a bűncselekményt, a rendőrhatalóságnak a kötelessége, hogy a tettest nemcsak elfogja, hanem annak kilétét is megállapítsa. Azt csak úgy érheti el, hogy az ujjnyomatokat minden egyes esetben felveszi és azokat bűnügyi nyilvántartónak beküldi.

A daktyloskopia egyik főalapelve tehát, hogy nincsen két olyan ember a világon, akiknek egyforma ujjlenyomata lehetne, a másik pedig az, hogy az ujjnyomatok soha sem változnak meg.

Ujjnyomat felvételi eszközök.

1. Festék (hasonló a nyomdafestékhez, korom és olajból áll. Kapható Schramm Kristóf IX. ker. Soroksári-ut 160. szám. A festék tubusban van.)

2. Papiros. (Nem mindegyik alkalmas. Itatós, selyempapír nem felel meg. Jó, sima és kemény papiros legyen.)

3. Fémlemez. (Cinkből $\frac{1}{2}$ iv nagyságnál kisebb, amin a festéket szétkenjük és a 10 ujjhegyet köröm szélétől-szélég meghen-

geritjük. Ablaküveg is jó erre a célra. A cinklemez kapható Geitner és Rausch VI. ker. Andrassy ut 18.)

4. Grimm henger. Csak egy-két csepp festék lesz a lemezre kinyomva és a hengerrel jól egyenletesen elhengerelve. (Kapható: Ruggyanta-gyár Kerepesi ut 11.)

5. Terpentín. Kisüveggel. A nehézipari munkások piszkozataira, mert a fodorszálok közötti piszokkal használható ujjnyomot nem kapunk. (Kapható minden festék és drogéria üzletben.)

Szabály, hogy a festéket sohasem az ujra kenjük!

Az ujjnyomok alapján elért eredmények közül néhány példa:

A dánosi rablógyilkosságnál egy poháron talált ujjnyom bizonyította az egyik tettesnek a helyszínen való jelenlétét.

Köszegen, 1922. március 14-én egy betöréses lopás helyszínén egy pezsgős üveget találtak, amelyen láthatatlan ujjnyomok voltak sejtethők. Az üveget beküldötték az Országos Bűnügyi Nyilvántartáshoz, amelynek daktiloszkópiai osztályán az ujjnyomokat előidéztek, a betörők ujjnyomat nyilvántartásában megvizsgálták s megállapítást nyert, hogy az ujjnyom P. G. rovott multu betörő ujjáról származik, akit a detektívek azonnal elő is állítottak a főkapitányságra.

Budapest 1922. április 12-én S. H. bőrkereskedőnél betöréses lopást követtek el. A helyszínen a betört ablaküvegen ujjnyomot találtak, amely A. A. rovottmultu egyén ujjnyomatával azonos volt. Tettetst ennek alapján elfogták.

Budapest 1922. nyarán több kirakatnyitás történt. Két alkalommal találtak ujjnyom a helyszínen, azonban ez sem a gyanúba vett egyéneknek, sem a betörők nyilvántartásában szereplő egyéneknek az ujjnyomataival nem egyezett, míg végül egy újabb kirakatnyitási esetről előállított egyénről felvett ujjnyomat teljesen megegyezett a régebben talált két helyszíni ujjnyommal úgy, hogy az előállított egyénre az ujjnyomok alapján két régebbi bűncselekmény is beigazolódott.

1922. szeptember 22-én a Vigszínház ügyeleti szobájába ismeretlen tettes betört, s az ott levő férfi és női ruhadarabokat elvitte. Az ajtó üvegtábláján ujjnyomok voltak sejtethők. A helyszínre kiküldött daktiloszkopus az ujjnyomokat előidézte, a betörők ujjnyomat nyilvántartásában megvizsgálta s megállapítást nyert az, hogy a helyszínen járt egyén B. E. 22 éves foglalkozás nélküli rovott multu egyénnel azonos. A detektívek ezt az egyént azonnal előállították s a lakásán megtartott házkutatás alkalmával hiánytalanul megtalálták az ellopott holmikat is.

Benyomott ujjnyomok keletkezésére érdekes eset volt az 1909-ben E. és S. horvát vasuti állomások között elkövetett lopás. Ugyanis ezen állomások között ismeretlen tettesek a vasuti

postakocsi egyik pénzes levelének a pecsétjét feltörték, a pénzt belőle kivették, s a pecsétet újabb felmelegítés által a levél borítékjára vissza erősítették, sőt az egyik tettes hüvelykujját nyomta rá a felmelegített pecsétviaszkra, mely pontosan visszaadta az ő hüvelykujjának az ábráját. A nyomozás hónapokon át folyt minden eredmény nélkül, végül a Budapestről kiküldött daktiloszkopus az E. és S. vasuti állomások között szolgálatot teljesített összes vasuti alkalmazottakról ujjnyomatot vett fel s ezek közül az egyik ujjnyomat teljesen megegyezett a pecsétviaszkba benyomott ujjnyommal. A további nyomozás során azután az illető egyén beismerte a tettet.

A helyszínen talált ujjnyomok valamely egyén ujjnyomatával való azonossága nem azt bizonyítja, hogy az illető egyén volt a tettes, hanem csak azt, s ezt megdönteni nem lehet, hogy az illető egyén járt a helyszínen, vagy a cselekmény elkövetésekor, vagy annak előtte, vagy annak utána és a kérdéses tárgyat érintette. A nyomozás feladata azután megállapítani azt, hogy a helyszínen járt egyénnek mi köze a cselekményhez.